Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Candida Zubizarreta Azkoitia

Azkoitia, Gipuzkoa (1936)

Aurkibidea

Biografia

Azkoitiko Martirieta auzoko Isueta ("Isute") baserrian jaio zen 1936an. Aita bertakoa zuen eta ama auzo bereko Urteaga ("Urtia") baserrikoa. 8 anai-arreba ziren sendian. Martirietako eskolan ibili zen 6 urtetik zazpira bitartean, baina behi-esnea saltzera kalera jaitsi behar izaten zuenez, Azkoitiko Miserikordian hasi zen gero. Eskola utzi eta josten ikasten ibili zen Ana Mari Atano eta "Kabuenekoa"rekin. Elgoibarko bi tabernatan, Plentziako hotel batean eta Azpeitiko Kiruri jatetxean aritu zen zerbitzari lanetan. Ezkondu ondoren Azkoitiko Uriaenea etxean jarri zen bizitzen eta bi seme izan zituen.

Zintak

AZK-041

- **Proiektua**: Azkoitiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Otegi, Aitziber
- **Data**: 2010-01-28
- **Iraupena**: 33 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k)**: Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Martirietako eskola

- **Erref**: AZK-041/003
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:03:15. **Bukatu**: 00:05:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Maistrak zein izan zituen azaltzen du. Eskolan neskak eta mutilak denak batera ibiltzen ziren. Lehenengo komunioa ere han egin zuen 6-7 urterekin. Lehen orain baino gehiago erakusten zen errezatzen eskoletan. Kalera joan

zenean, Miserikordiako mojekin ikasi zuen. Han ere dotrina dezente irakatsi zieten.

Transkripzioa
-Nungo maestrak zenuen?
-Han bertako alabak. Juli eta Mari izen nittun nik maestrak. Haiek zien han Sankristauko bertako alabak. Oingo sankristau horren baiño aurretik egon zan familiena. Oingo sankristau hori baiño leheno beste famili bat egon tzan. Ta haure, alde ein tzun azkena gerau zanak eta haura famili haure gastau ein zan. Gero hori etorri zan, andriekin eta bere familiakin zera in zun, hartu zun hori, eta horren aurretik egon tzan familieko alabak zien, gu maistra euki giñuzenak.
-Bertakok?
-Bai, bertako alabak. Martiritten bertako alabak.
-Eta eskolara neska ta mutil denak elkarrekin.
-Danak batea neska ta mutil. Ta komuniyue re haintxe ein gendun, komuniyue ein nunien-da ni haintxe negon. Ordun xei urtetik zazpi urtera uste-et itten zala lelengo komuniyue, ta haintxe geunden-da. Erakutsi ba... Don Benigno izen zan gu han geunden epokan hango abadia, eta bearek iguel elizeko kontun batzuk ero zeoze baiña. Gero oin baiño gehio errezatzen-da holako kontuten, oin baiño gehio erakusten zen ordun eskolatan e. Oiñ holako gauzaik ezta erakusten baiña ordun erakusten ziguen.
-Maestrak?
-Maestrak. Bertan zeudenak. Ta igual egongo giñen bost urten diferentzikuk baiña danok batea. Neskak eta mutillak.
-Ze ikasten zenuen, dotriña?
-Ba haintxe ikixten zana. Ta geo kalea etorri nntzenien, Mixerikordie esaten giñen guk, oin Residentzie esaten zako monja hoiei, Residenziko monjak esaten zate, baiña ordun Mixerikordiko monjak esaten ziten residenzi bezela zeon itxe hari, eta haiek eskolia ematen zeen monja haiek, eta haiek dotriñie guri ematen ziguen. Monjak zien, elizkoiek eta gauzak zien, eta dotriñie haiek e ematen ziguen guri.

2. Martirietako gau-eskolak

- **Erref**: AZK-041/004
- **Iraupena**: 0:01:03. **Hasi**: 00:05:05. **Bukatu**: 00:06:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Martirietan beste eskola batzuk bazeuden. Han kanpoko maistrak egoten ziren: apopilo egoten ziren, eta gau-eskolak ematen zituzten. Candida gau-eskolara zergatik ez zen inoiz joan azaltzen du.

Transkripzioa
-Martiritten beste eskolan bat ere bazan, ezta?
-Beste eskolia?
-Baserrin baten ez al zan eskola ematen baita ere?

-Bueno, Munukuan-ta ere [...] Gero hoietan gero hasi zien maestrak kanpokuak etortzen, eta kanpoko maestra hoiek hoietan egoten zin apopillo bezela o bertan hartute egoteko tokiya. Eta geo haiek ordun eskola bezela gau-eskolak eo ematen zittuen haiek. Gau-eskolak eo, ez hola eskola. Maartiitan ematen zen eskola zea hori eta igual gero han beraiek zeuden etxien gau-eskolie o ipintzen zeen. Irabazteagatiken ero izengo zan haura.
-Zu sekula joan zinen gau-eskolara?
-Ez, ez nitzen /enitzen/ behiñ´e jun. Geo gure etxetiken puxkat aparte´re bazeuden etxe hoiek eta gabien jun ber-ta, hau ta hori ta bestie, ta gero nere anaie´re ni baiño zarraua kalera etortzen zan eta hari ez zikon / etzikon/ interesatzen gabeko hango eskolara jutie eta ni neu´re ez ez nitzen jun gaueko eskola hoietaa behiñ´e.

3. Eskolako diziplina

- **Erref**: AZK-041/006
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:06:20. **Bukatu**: 00:07:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Maisu-maistren diziplinari buruz hitz egiten du: bera ez du inoiz haietako inork jo, eta ez du beste inor jotzen dutenik ikusi; baina esaten zen oso gaiztoak zirela, eta zigor gogorrak jartzen zituztela.

Transkripzioa
-Ze izaten zan, diziplina haundie eskolan?
-Neretzako ez zien /etzien/ izen txarrak eta. Batzuk esaten debe makillikin jotzen zeela ta ez dakit ze ta. Ni ez naiz /enaiz/ akordatzen haiek iñor´e makillikin jo zebenik. Neu ez behintzet, eta besteik jotzen zebenik´e ez. Oiñ esan ohi zeen kojo zahar bat eo Amustegikue o, Amustegin eoten zana o, maixu haure zala gaiztua, baiña nik ez nun haure ezautu´re iñ. Baiña beste maestra hoiek ni sekula ez ninduen /eninduen/ jo eta besteik hola geizki tratau zeenik ni ez naiz /enaiz/ akordatzen. Eta Mixerikordiko monjak, e, kastigu batzuk belauniko ta igual holako txutxeri batzuk eta, baiña jo ta gu ez giñuzen iñok ein. Ni ez nau /enau/ iñok jo. Eta nere bisten besteik hola tratu txarrik ez diyo iñorri in.

4. Eskolan erdaraz egin behar

- **Erref**: AZK-041/007
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:07:11. **Bukatu**: 00:08:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Erdaraz ikasten zuten, eta euskaraz egitea debekatuta zegoen. Martirietako eskolan, ez maistrek ez berak ez zekiten erdaraz; baina kaleko mojek bai. Nahitaez erdaraz hitz egin behar izaten zuten, nahiz eta ulertu ez. Askotan, buruz ikasi behar izaten zituzten gauzak.

Transkripzioa
- Euskeraz ikasten zenduen?
- Ez, erderaz ikesten gendun. Ta euskeraz eittie prohibidute gaiñea. Eta, pentsaizu, nik enekin erderaz, ta Martiittan guri eskolia ematen ziguen bertako alaba haiek ez zekien erderaz, eta erderaz ein bihar izeten gendun. Oin, kalera etorri giñenin Mixerikordian zeuren monja haiek, haiek bazekien erderaz, eta igual batzuk zien gaiñera euskeraz ez zekienak, kanpotik etorrittakuk-eta zien da. Baiña ez giñikigun, erderaz ez giñikigun eta erderaz ein ber izeten gendun. Holaxe. Sumie ta hoiek numeruek eitten giñuzen hoiek entenitzen giñuzen, baiña askotan liburu batzuk letuta ta, liburu haiek..., han letu gendunak ze esan nahi zun ezta aztarranik e. Buruz ikixi ta kitto.

5. Miserikordia

- **Erref**: AZK-041/009
- **Iraupena**: 0:01:05. **Hasi**: 00:08:10. **Bukatu**: 00:09:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Berak Miserikordian ikasi zuen; baina gaur egun mojek gaixoak zaintzeko bakarrik erabiltzen dute egoitza hori. Esnea banatu eta ikasi ahal izateko hasi zen Candida Miserikordian ikasten.

Transkripzioa
-Gero esan dezu Martirittako eskola utzita gero...
-Mixerikordiara. Mixerikordia esaten zitzakon ordun. Oiñ Residentzia esaten zako. Oiñ, gaiñera, haiek eztee eskolaik ematen, oiñ monja haiek geixuekin bakarrik zera eitte-ye. Geixuak eta etxeik eztaukenak, jasota dauzkenak eta. Han ingresauta dauzken jentiakin bakarrik zera eitte-ye. Baiña ordun eskolie eman eta gero gaiñea bat enfermerie ere bazan, enfermeriko sala txiki bat ere bazeuan, kanpotik jundakuei kurek eta, belarriek garbiu ta holako gauzek e itten zittun monja batek.
-Zu hasi ziñen Mixerikordiara, zeatik? Esnea eraman...
-Bai bai. Kaletiken esnia, lalea guk esnie ekartzen giñuzen bezeruei, ta bestela amak eo baten batek etorri in ber izaten zun haura eittea, eta gu puxkat hasi giñenien haiek eitteko modukuk eo hasi giñenien ba guk itten gendun esniek ekarri, bezeruei eman eta eskolaa jun. Bi lan tiro batekin, esate-an bezela.
-Hori da.
-Hola ibili giñen.

6. Miserikordiako eskolak

- **Erref**: AZK-041/010
- **Iraupena**: 0:02:07. **Hasi**: 00:09:15. **Bukatu**: 00:11:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Miserikordiako eskolak nolakoak izaten ziren azaltzen du. Mojekin erdaraz ikasten zuten, baita otoitzak ere. Dotrina-liburu bat erosi zuen, baina galdu egin zuen. Errezatzeko eta abesteko zer ohitura izaten zituzten aipatzen du.

Transkripzioa
-Mixerikordiako eskola nolakoa zan?
-Ba!, etzien eskola zatarrak. Bi lagunetzako mahaitxo bat egoten zan, bi silla txiki, jaso ta bajau eitten zan, oin frontoietan-da egoten dien holako jaso ta bajau itten zien holako zera batzuk; ta geo mahi txiki bat eukitzen zeben eta barruan kajoia, tapa harekin tapauta kajoia. Han eukitzen giñuzen geure trastiak. Hola ibiltzen giñan, etzan txarra haura. Oiñ aiñeko lujoik-eta etzeen iñok etxietan eta eukitzen-da; ta gu haure ba guk etxien genduken baiño eskaso etzan, etxien bizi giñen baiño toki eskasaua.
-Monjekin ere erderaz?
-Bai, bai, bai.
-Eta haiekin orazioak eta ikasi beharko zenituzten.
-Bai. Eta erderaz ikixi giñuzen guk oraziuak, eta dotriñia ere erderazkua kalera etorri giñenin. Martirittan egon giñenin euskerazkua. Dotriña txiki bat. Eta gero kalera etorri giñanin haundiaue ere bazan eta haure erderazkua. Eta nik haura ez ahazteko erosi re ein nun neuk neurekin eukitzeko betireko ta, eztakit nun galdu zaten. Eztauket oiñ. Baiña kariño nion dotriña hari.
-Zer egin behar izaten zenuten, eskolara sartu eta segittuan errezau?
-Kalien bai. Martiritten eztet uste hola errezau ta itten zanik. Kalien errezau lelengo. Gero ertetzerakun kantau.
-Ze kantatzen zenuten?
-Hori "Cara al Sol" ero hori tta neri ahaztu re ein zat, batzuk goguen dauke baiña ni ahaztute nao. Hori kantatzen gendun eta holakuek pai. Eta zera errezau, eta erresariue ere guk gehienin errezatzen gendun arratsaldetan-da monjetan. Zeoze eskulana o jostekua o holakue ipintzen gendun, ipintzen ziguen, beraiek erakutsi eitten ziguen lana eitten, punto kruz da, bainikie ta holako gauza txikiek eitten, eta hori eiñez ba errezau eitten gendun. Ta maietzien-da amabirjiñiai kantuk eta eitten giñizkon, da holaxe izen zan.

7. Josteko tresnak eta gauzak

- **Erref**: AZK-041/011
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:11:22. **Bukatu**: 00:12:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Josten ikasi zuen, eta zer gauza egiten zituzten aipatzen du. Josteko erabiltzen zituzten tresnak deskribatzen ditu. Makinan bordatzen ikasten ere

Transkripzioa
-Josten ere ikasi zenuten orduan?
-Puntera hoiek eitten. Bestela prendaik eta ezkendun eitten, ezkendun josten prenda osoik eta. Oiñ, izerai letrak ein-da, zizkako izera txiki batzuk adornau ta, holako gauza txiki batzuk eiten giñuzen, paiñoluak eta, hola; puntera hoiek eitten ikesteko.
-Eta ze traste zeuzkazuen haiek eiteko, ze tresna ibiltzen zenduen?
-Ba ordun izeten zan, "estuche de coser" ero, hola estutxetxo kuadrautxo bat izeten zan hariyekin, titeriekin; jostarratza, beste guraize txiki batzuk; holakotxe batzuk. Haure ba igual erregietan eo noizbaittien ekartzen zizuen da. Poz haundie haura ekartzen zebenien e.
-Eta bordatzeko?
-Bordatzeko izeten zan bastidoria, esaten giñon. Eukitzen zun holako zer bat; sartu han zea, telie, ta gero beste bueltako batekin estutzen zan tela haure. Bi bueltan goien erdien. Eta gero azpittik eta gaiñetik, azpittik eta gaiñetiken bordatzeko. Hauraxe.

8. Non ikasi zuen josten

- **Erref**: AZK-041/013
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:13:10. **Bukatu**: 00:14:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Makinan bordatzen ikasteko, Ana Mari Atanorengana joan zen. Udan hotelera joaten zen lanera; eta neguan Azkoitiko jostundegi batean (Kabuenekoan) ikasten zuen soinekoak eta josten.

Transkripzioa
-Josten, makiñan josten ikasten...
-Makiñan bordatzen ikesten ibilli giñen.
-Kalean nun ibilli ziñen?
-Geo josten, makiñan bordatzen ikestea juten giñen Ana Mari Atanona. Oiñ denda haure itxitte dao, neskaxahar bat dago oiñ. Mariano Atanon alaba. Gero josten, eskuko erropak eta josten ikesten uden hotelea juten giñen, eta geo negun etortzen giñenin ba ez gendun eukitzen... Ba baserrien lana egoten zan baiña ya baiña beste zeozer e in giñikien. Eta jostundei batea jun giñen erropak josten ikistea-re. Soinokuak eta holakuak.
-Azkoittian.
-Bai, Azkoittin bertan. Kabuenekue zun izena.
-Kabuenekue?
-Bai. O Kamiñeronekue, biek esaten ziyuen. Kabue ta kamiñerue ere bat die ta.

9. Elgoibarren eta Plentzian lanean

- **Erref**: AZK-041/014
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 00:14:08. **Bukatu**: 00:17:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:
Udan Plentziako hotel batera joaten zen josten ikastera. Hasiera batean, Elgoibarko taberna batean neskame ibili zen. Garai hartarako mutila bazutenez, denbora libre gehiago nahi izaten zuten. Eta hotelean diru gehiago irabazten zen denbora gutxiagoan. Horregatik joan zen hara lanera. Hiru urte han egin ondoren, berriro Elgoibarren egin zuen lan taberna batean, ezkondu zen arte. Azkoititik Elgoibarrera korreoan (autobusez) joaten ziren. Tabernako lan-baldintzei buruz hitz egiten du.

Transkripzioa
-Esan dezu udan...
-Udan hotelien.
- ... hotelea juten zinela.
-Bai.
-Noa?
-Plenzian egon nintzen hiru urtin eo.
-Plentzian?
-Bai.
-Eta nolatan?
-Ba politte zan hotela ta jente asko ibiltzen zana ta.
-Baiña nolatan jun ziñen?
-Ba jun nitzen, lenao neskame ibiltzen giñen, neskame taberna baten egon nitzen, lau urte ein nittun han.
-Plentzian?
-Ez, Elgoibarren, neskame Elgoibarren. Eta gero ba, neskame ordun etzan oin bezela orduek ein da libre izeten. Orduen goizien bertan lo eitten gendun, goizien jaiki zazpiretan da gabien tabernie itxi arte. Da astien arratsalde bat, ezer etzeuan arratsalde bat libre.
-Ze taberna zan?
-Ba lelengo Arriolanin da gero Leonardonin. Bitan egon nitzen. Hotelea jun aurretiken eta hotelea jun da gero. Eta gero nahi gendun ba tabernan egoten giñenin, nobiua ta bagenduzken da puxkat gehio ibiltzie nahi behintzat, ertetzia nahi pixkat gehio. Ta pixkat gehio ertetzeko ta libertadie izeteatiken ba esaten zeen hotelien irabazten zala holako tokietan urtebetien aiña ba hiru hillabetien. Ta gero ein gendun ba hotelien lana ein da diru hori hartu hotelien, da gero neguen hamen ibiltzen giñen, jostera jun o, baserrien lana eiñ o, ta libertade gehio izeteatiken da hola ta. Plenzian egon nitzen hotelin.
-Elgoibarko taberna hoietan jaten ematen zenuen?
-Bai, bai. Bietan jaten ematen zeen. Eta geo hiru urtien egon nitzen da ba geo berriz engaiñau ein giñuzten berriz hotelea edo tabernaa neskame jartzeko ta, han gero beste bi ero hiru urte ein nittun da gero ezkondu nitzen da gero handik hona hementxe. Hementxe beti bizi naiz.
-Nola juten ziñen Elgoibarra?

-Auto..., korreua zan, goizien, eguardiyen eta illuntzien juten zan. Gu jun-etorri asko, azkenekuen bai, baiña lelenguen egon giñen toki hartan esate'izutan bezela ba, ez gendun ertetzen da hantxe. Bakarrik pelukerira jun ero eitten gendun, ordu batzuk jai eukitzen giñuzenin-da. Tabernan daon jendie beti loguriek egote'a. Eo bestela siesta eiñ eo holako gauza bat eitten gendun. Baiña jun-etorria hortxe itten giñuzen, Korreuen. Hiru buelta itten zittun eta hantxe. Ondo. Jutie ondo eukitzen gendun, jutia ta etortzia.
-Korreua zer zan, autobusa?
-Autobus zahar bat, bai. Autobusa zan, Balentin Olanona.
-Azkoitiarren batena?
-Bai, bai, azkoittiarrana. Hola ibiltzen giñen, hoixe izen zan.
-Eta han ukatu zenuenean Elgoibarkoa, Plentziara jutearena nola okurritu zitzaizun edo zeinek eman zizun abisua?
-Hamengo haiek zien, hotel hartako etxekoandria zan hemengo alaba. Eta gero haren etxien hartzen emen zittuela. Hamendik juten zien beste batzuk e hotel hartaa, ta han etxekoandra haren etxien hamendik jun (...) abixuak eta hartzen zittuela ta, hortitxik hasi giñen da holaxe jun giñen. Ondo pasatzen gendun han e.

10. Hoteleko lanak eta uniformea

- **Erref**: AZK-041/015
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:17:20. **Bukatu**: 00:18:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:
Hotelean zer lan egin behar izaten zituen azaltzen du. Uniformea eramaten zuten hotelean; tabernatan, ordea, igandetan bakarrik. Uniformea nolakoa zen deskribatzen du. Ezkondu ostean, Kirurinekoan egin zuen lan, eta han ere uniformea eraman behar izaten zuten.

Transkripzioa
-Diferentea izango zan oso Elgoibarko tabernakoa ta...
-Bai, bai, oso diferentie zan.
-Ze egin behar izaten zenuen han?
-Ba han zerbitzen, eta gero habitaziuek bazeuzken, eta habitaziuek eiñ itten giñuzen goizetan. Gero egoten giñen ba, eztakit, zortzi-beratzi neska ero egoten giñen, haundie re etzan hotela. Eitten gendun goizien jaiki tte batzuk habitaziue ein, beste batzuk komedorie preparau, beste batzuk almortzuk eman, da hola. Ta gero eguardien berriz e zerbitzea. Da arratsaldien e terrazak-eta haundiek zeuzken da terrazan-da zerbitzen ibiltze giñen. Gero gero afariek eta holaxe juten zan eguna. Ondo.
-Eramaten zenuen jantzi espezialen bat?
-Uniformie? Bai, han bai. Tabernatan, jaietan bakarrik tabernatan. Jaietan jazten gendun soiñeko beltza tabernatan e. Han ez, han diferentie euki gendun. Zerbitzeko beltza eta lanak eitteko beste morexka bat, hotelien diferentia. Baiña beti.
-Nolakoa izaten zan, ze izaten zan, batan bat ero?
-Batie ta mantala. Mantala gerrittik beera ta batia. Kuello esmonkin batekin.

-Kofiarik ibiltzen zenduen?
-Kofiaik ez. Geo ibilli nintzen, Kiruriko(r)a juten nintzen geo, ezkondute gero, zapatuten-da, jaietan-da, bodak zerbitzea ta. Hor uniformia ta kofia, hor bai. Oiñ eztet uste eamaten duenik, e. Baiña ordun eamaten gendun kofia. Baiña bestela hotelien-da sekula ez gendun eaman; etzan hola, etiketa haundiko hotela re etzan.

11. Etxeko egoera ekonomikoa

- **Erref**: AZK-041/016
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:18:55. **Bukatu**: 00:20:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:
Etxean ondo hartu zuten kanpora lanera joan zenean. Izan ere, senide asko ziren, eta diru asko behar zen denak aurrera ateratzeko. 18 urtera arte, irabazitako jornaletik zerbait soberan gelditzen bazitzaien, etxean ematen zuten.

Transkripzioa
- Etxean ondo hartu zizuen kanpora lanera jutea?
- Bai. Senide asko geunden eta, danentzako diru asko behar zan eta. Gero ezkondu eo zeoze ein nahi bazendun zeoze preparau ein ber zendun-da. Etxien ez ziguen sekule galain (gal eragin) kanpoa jutia.
- Eta irabazitako jornala etxean entregatzen zen?
- Irabazittako jornala, ni ie hemezortzi urte nittula, hamazazpi pasaute o; baiña ordun genduken guk ipinitta amak eta ba sobratzen bazitzakun hemezortzi urte arte ba etxera entregau eo berai emateko. Baiña hemezortzi urtetik aurrea geuk nahi gendune eitteko ta geuk nahi gendun bezela administratzeko.
- Garai hartan askok entregatzen zuen etxean? Falta ere izango zan.
- Hoixe ba, hoixe ba, esan dizutena, zortzi ume-ta, falta ere bai tta. Ez, gu hemezortzi urte, nik ez nun asko entregau, denporaik ez nun izen. Da beste danak e ertetzerako; umia ziñela re ez zendun ertetzen. Guk ez gendun behintzet erten-da, hola pasau giñun. Gero hogeta zazpi urtekin-edo ezkondu nitzen da, bittarte hoiek danak pasau nittun hor da, hoixe. Handik hona hementxe, umiak hazi ta, gizonai kaso ein ta...

12. Baserriko bizimodua

- **Erref**: AZK-041/017
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:20:12. **Bukatu**: 00:21:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
<p>Beren baserria ez zen behartsuenetakoa. Berak ez zuen goserik ezagutu.

Beste baserri batzuetan larritasun handiagoa bizi izan zutela gogoratzen du. Ganadua bazeukaten, garia eta artoa egiten zuten, baratzeko gauzak landatzen zituzten... lan asko egiten zuten baserrian.

Transkripzioa
- Zuk baserriko bizimodue ezagutu zenuen.
- Bai, bai, bai, bai. Basarriko bizimorue ezautu gendun.
- Nolakoa zan zuen baserria?
- Ze esango dizut nik. Ez zan pobreenetakua ez zan. Lana ein ezkeo jatekue ertetzen zun. Batzuek esate debe ba ez zaukela terrenoik eta, nahiz da berak lana ein ez ziela aillegatzen. Nik goseik ez nun ezautu. Ez, goseik ez nun ezautu. Oin, oin bezela bihar ze jangou, gaur hau jan deu ta, bihar ze jango ete deu-ta. Holako esplikazioik ez zan egoten, baiña goseik guk ez gendun ezautu.
- Zuk gerra ondoren hura ezautuko zendun.
- Bai ba, hori, baiña ni txikie nintzen-da, ez naiz akordatzen. Oin, gurien egon zien beste bi ero hiru lehengusu-re, beraiek familiyek bost o xei ume eo ta, ez ziela aillegatzen, kalian zeudenak eta, aitten arrebak eta, haien umiek eta ez zeukelako etxien jatekoikan-ta, egon ziela akordatzen naiz ni. Baiña aberatsak ez giñen baiña nik esaten dizut /esateizut/. Askok esaten deen bezela, "gu gosiek bizi izen gitxean", guk goseik ez, ni ez naiz goseik akordatzen.
- Baserrikoak beti ere...
- Bai, hoixe, etiketa handiik bee bizitze'a baserriyan.
- Ganaduik bazeukazuen?
- Ordun? Bai!, ordun asko egoten zan ganaue-ta. Gero gariye ere eitten zan jateko ta, artue re bai tta. Jateko re bai tta, oilluentzat eta ganauentzat eta. Ta lan asko itten zan orduen baserriyan, e.
- Garie eta artoa ereitten zan?
- Bai, bai. Ta patatie ta. Baratzako gauzie dana jateko zana-ta. Holaxe

13. Artoa eta garia

- **Erref**: AZK-041/018
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 00:21:55. **Bukatu**: 00:24:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Garia eta artoa nola egiten ziren azaltzen du: goldearekin lurra jiratzen zen, eta orduan hazia botatzen zen. Artoa apiril-maiatzean egiten zen; eta garia azaro inguruan. Lurra ez zen berdin prestatzen artoa eta gariarentzat. Garia udan biltzen zen, eta artoa udazkenean. Nola biltzen zituzten azaltzen du. Arkatan errotara eramaten zituzten asto gainean, eta harekin irina egiten zuten.

Transkripzioa
-Nola ereiten zan garia ta artoa eta. Esplikau.
-Ba, goldiakin. Goldiakin jirau terrenuek eta gero haziya bota ta holaxe.
-Urte-sasoi diferenten bat beharko da, ezta.

-Bai, bai. Artue itten zan apiilletik maietzea bittarte hortan hola. Ta gariye ba nobienbrien normalin. Igual dizienbrien akabatzen zien zeure terrenuek porke terreno haundiyek egoten zien da. Giruek ez bazizun laguntzen o haregatiken-honegatiken, beti etzien zortzi egunien eitten.
-Berdin preparatzen zen lurre garientzako eta artuentzako?
-Ez, berdin etzan preparatzen. Garientzako preparatzen zan goldie esate'yuena, zea haundi bat, botatzen zan lur pusketa haundi bat. Eta artuentzako ba burdiñariakin o beste arrastillo txiki batzuk izete zien eta haure igual bi aldiz eo pasau ber izeten zan artua eitteko. Ta hola.
-Gero noiz biltzen zien?
-Bildu? Ba gariye udan. Ta artue udazkenin. Eiñ e holaxe eitten zien, bata udaberriyan eta bestie udazkenien da gariye udan bitzen zan.
-Eta nola biltzen zien?
-Ba lelengotiken iteiekin ebaitzen ziela ezautute nao. Baiña haure zan oso lan nekosue ta atrasaue. Ta gero hasi zien segiakin ebaitzen. Ta gero makinia ere uste'et izen zala ebaitzen zuna. Nik makinaik gure etxien enun ezautu. Segie bai. Eta gero guk azaoketie esaten giñon. Pilloxkak eiñ, pilloxkak eiñ, hola mordoxkak eta haiek lotu itten giñuzen jasotzeko. Gero jaso ta sekau ta preparatzen zienin, gari-ale haure etara iten zitzakon; garie, souan bitzen zan lasto hari. Gari-ale haura etaa ta haura aprobetxatzen zan jateko ta lasto haure ganauentzat.
-Nola aletzen zan? Zakutara?
-Ba jo makiña batekin zera itten zan, jotzen zan, jotzie izeten zan. Ta makiña harek botatzen zun lurrera. Ta gero paliekin ero. Eta gero pasatzen zan tornue ero esaten zitzakona. Beste makina baten. Eta harek...
-Harek zer egiten zuen, txikitu?
-Ez, ez, garbiu ondo, garbiu ondo. Eta garbiu ta zakun o kutxa haundi batzutan, guk arkak esaten giñon, bi kutxa haundi genduzken, arkak esaten zitzetanak, eta han sartu eta gero errotara astuakin eamaten zan, zakua ipiñi zakukarie, astuai lotu gaiñien, errotara ta errotan iriña eiñ. Da gero handiken ogiya.

14. Errotak

- **Erref**: AZK-041/019
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:24:34. **Bukatu**: 00:25:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Errotak non zeuden aipatzen du. Azpeitiko errotan makina zegoenez, irin hobea egiten zuen. Eta horregatik, hara joaten hasi ziren.

Transkripzioa
-Errota nun zenduen?
-Errota Monten guk gehien-gehiena juten giñena. Gero geruauen ba (Irantzuin?) e ipiñi zeen. Hara artue ittea juten giñen, garie ittea juten giñen gero zea, Azpeittiko Goiko Errotaa o. Hor earraue itten zala iriñ, makiñia, errotia ez, makiñia zan hor Azpeittiko Goiko Errota hortan. Monten-da lengo errota-harriekin ibiltze'an hori, baiña Azpeitti hortan makiñie, eta horrek iriñ earraua itten zula ta gero hasi giñen horra

Azpeittira etortzen astuekin han baserrittiken iriña eamatea. Ta Iranzura juten giñan arto-iriñe earra itten zula taluek itteko ta, artue jateko ta, hortaako ta, Iranzura-re juten giñen artue igotzera, artue errotan pasatzera.
-Azpeitira buelta.
-Bai, buelta dexentia, dexentia bueltia, guretatiken da. Martirittetatik kalera bajau, geo kaletiken Goiko Errotia nik eztakit nun zan e. Ni izenda nao baiñe nik ez nuke esango Azpeitiyen toki haure nun zan e.

15. Baserriko sinesmenak

- **Erref**: AZK-041/020
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:25:40. **Bukatu**: 00:26:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Natura » Meteorologia
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Bere etxean ez zaio inoiz begiratu ilargiari baratzeko lanak egiteko. Baina beste etxe batzuetan bai. Gaitzen aurkako gauza gutxi erabiltzen zituzten: zetorren bezalaxe zetorren. Tximistaren kontra konjuruak egiten zituen apaizak.

Transkripzioa
-Gero illargiari begiratzen ziozuen baratzako kontuak eta?
-Gure etxian, toki batzuten asko beitzen zako gauze horri, baiña nik neuk behiñ e eztet hori ezautu asko beitzen. Gure etxien eztet asko ezautu nik gauza horri inportantzia ematen. Batzuek asko beitze'yoe gauza horri baatzako lana eitterakun-da, etaratzerakun-de, jasotzerakun-de, ipintzerakun-de, hortan, baiñe nik gure etxien hori gutxi ezautu'et. Baitta batzuek hola belarra ebaitzerakuen-da ere beitzen dioe horri. Nik horri ez nion inportantziaik haundirik, gure etxien etzioen behiñ e eman horri.
-Eta gero gaitzen kontra zeozer jartzen zenduen?
-Oiñ aiñe kontu etzan ordun izeten. Gaitzen kontra ba izurratzen bazan ba izurrau; baiña gaitzen kontra oiñ aiña... Gorrientzako eta mamarruentzako ta oin beste kontu nere denboran etzan izen.

16. Konjuruak egitearen ordainak

- **Erref**: AZK-041/022
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 00:26:40. **Bukatu**: 00:28:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Konjuruak egiteagatik, apaizari oparia ematen zitzaion: etxe bakoitzak oilanda pare bat (apaizak nahiago baitzituen oiloak baino), eta gurdikada bat egur neguan sua egiteko.

Transkripzioa
-Eta tximisten kontra ta?
-Tximistan kontra ta konjuruek eta hoiek zien.
-Konjuroak?
-Konjuruek. Abariak eitten zun etorritta. Etortzen zan sankristauekin-da abaria-ta berinkatzeko zea horrekin-da; e-ue-e!, ta orazio bat ero bi ein-da, bereinkau ta, gero hari erregalue eman ber izeten zitzakon (...)
-Geroa apazai erregaloa?
-Apaizai, erregalua izeten zun. Ha mezie ematen zulako balleriai eta konjuro hoiek eitten zulako ta izeten zittun oillanda parie Gabonetan o. Ta geo sue itteko urtien burdikara egurre ere bai. Itxe bakoitzak, e, itxe danak itten zittuen hori.
-Ondo ordun konjuroak.
-Gariye e bai, gariye ere eamaten zitzakola esaten (debe); ni enaiz akordatzen gariye eamaten giñonik. Oillandak. Oillasko paria izeten zun baiña oso exijentie zan abare haura. Don Benigno. Oso exijentie zan-da. Oillanda, oillaskuek paiño oillandak jugosuo izete ziela ta oillandak nahi izeten zittun hilde jateko. Oillandak eta gurdi-egurre, hotza, negun su itteko beraiek eukitzeko. Eta harek beti egurre earra eukitzen zun. Gure amak eta baiño egur earraua eukitzen zeen haiek.

17. Umetako jolasak

- **Erref**: AZK-041/023
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:28:00. **Bukatu**: 00:29:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:
Bere lagunak Martirieta bertakoak ziren. Hala ere, ahizparekin jolasten zuen gehienbat trapuzko panpinekin. Ardizain ere joaten ziren biak, eta txokolatea eta ogia ematen zien aitak horren trukean. Jolasteko leku berezi bat bazuten.

Transkripzioa
-Zuk lagunak Martirietakoak zittuzun?
-Bai, hantxe bertakuk. Urtiagakue, Urtiagatxokue, Urtiagaberrikue eta bestie Kortaberrikua, eta neu. Bost lagun ero bagiñen.
-Eta ze jolas ero ze egiten zittuzuen?
-Jaietan-da ez giñen gu juntatzen. Neu te ahizpe ta. Nik banun ahizpe bat, ta oiñ e badauket, neuregandiken ba bi urte ero gaztiaue, eta harek eta nik pa geuk pasatzen gendun jolasien denboria. Eitten giñuzen geure kasatan muñeka trapuzko batzuek. Ordun etzan muñekak eta erosteko-eta diruiken, eta geuk eittten giñuzen muñeka trapuzko batzuk, eta amai harrapatzen genizkon tela-puxketa batzuek bearek erropak einde ero

zeuzkenak eta, haiekin soiñekuk eitetn muñeka haiei ta. Ondo pasatzen gendun. Klaro, igual ardizai re agintzen zigun aittek. Ardi batzuk egoten zien, eta haiek oin bezela hesiekin itxitte ta bakoitza bere lekutan etzien egoten, da zaittu beharra iguel da, ardizai re juten giñen da txokolate ta ogiya ematen ziguen iguel ardizai juteatiken. Bestela igual ez gendun eukitzen txokolate ta ogirik, e. nahikue ez zan izeten oin bezela ta.
-Bazeukazuen tokin bat jolaserako?
-Ba hantxe, etxetiken alboa. Bat gendun partikularra, arbola zar haundi bat zan etxe ondun, da zittun zulo asko. Perrejenplo sillak ipintzeko moduko zuluk eta bazittun; eta haure ipinitta eukitzen gendun: hau kuartue izengo da, hori sukaldie izengo da, beste haure zea izengo da ta. Ahizpek eta biok ba han ondo pasatzen gendun

18. Martirietako erromeria

- **Erref**: AZK-041/024
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:29:42. **Bukatu**: 00:31:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
14 urterekin Martirietako erromeriara joaten hasi ziren, baina ordura arte etxean egon izan zen gehienbat ahizparekin. Erromeria igande arratsaldetan izaten zen, eta iluntzerako bukatzen zen. Han gustura ibiltzen ziren, eta jende asko elkartzen zen han. Beste bailara bateko erromeriara joateko, urrutiago zegoen batera, 16 urte izan behar ziren.

Transkripzioa
-Gero Martirittera erromerira hasi giñen.
-Zenbat urte?
-Hamalau urte ber izeten zien erromerire hasteko. Hamalau urtekin hasi giñen. Baiña guk hamalau urte artekue gehiena etxien pasau gendun. Ahizpek eta biok jolasten giñen da. Holaxe ta. Gero Martirittera hamalau urtekin da gero hara jaietan.
-Noiz egoten zan erromeria?
-Jaietan egoten zan. Illuntze baiño leheno akabatzen zan, illuntzeako etxea juteko morun. Ta han pasatzen gendun arratsaldia ba ordu pare bat ero hiru bat ero. Ez asko ere. Puxka bat berandu juten giñen. Neguan-ta abendun-ta hola amabirjiñien hillin-ta elizeko puntziuek-eta egoten zien eta orduen lentxuao juten giñen. Baiña bestela holakoik ez zeonien / etzeonien/ ba soiñojole kaskar batzuk egoten zien, han bertako soiñojole izeneko batzuek, ta haiek soiñu jotzen zeben eo zeoze ta han bertako jendie ta juntatzen giñan, mutillak eta neskak eta. Mutil batzuk igual alboko baillera batzutatik etortzen zien ta. Gu gustora ibiltzen giñen haintxe. Ta gero kanpoa, porejenplo izeten da /izetea/ ba hola beste baillera bateko erromeiye eo, puxkat urrutigora jun beharra eo ta; hara hamaxei urte baiño leheno ezin zendun jun. Hamalau urtekin han bertan bai baiña kanpoko erromei hoietara juteko hamaxei bat izen ber ziñuzen. Hola pasau zan gure denborie.

19. Apaizaren eragina

- **Erref**: AZK-041/025
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:31:11. **Bukatu**: 00:32:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Dantza lotua ez zen libre Martirietan; Zumarragan, ordea, bai. Hala ere, bera baino gazteagoek ez zuten errespetatzen apaizak esandakoa, eta dantza lotua egiten zuten. Apaiza sutan jarri zen, desesperatuta kasurik egiten ez ziotelako. Bere garaian, apaizari errespetu handia zitzaion.

Transkripzioa
-Dantza lotua libre al zan Martirietan?
-Etzan libre, etzan libre. Oletan egoten zan horrekin hola jokue. Oleta zan Zumarrakue ta Azkoittikue berdin samar, ta Zumarran bazeon dantza-lotue, baiña Azkoittin ez, da Martirittan-da ezta pentsau re. Ta Oletan batzuk ein tzela ta beste batzuk etzela ta. Gero Martiritten gu baiño gaztiaue...; abarie egoten zan horren kontra ta, horrek etzeukela ezerre ta, abariai (Gala...) kontra erten da eiñ ein zeen-da, abare hori desesperauta bere zeraik etzeela errespetau ta. Ze!, ie suzidatzeko modun, billurtute, etziuela barkau te.
-Orduan etxe danetan fede haundia egongo zan eta apaizai...
-Bai, bai, errespetua haundiya. Mezetaa jun gabe gerau te ordun? Bai. Pekatu haundiya, pekatu mortala mezetara ez jutia ordun zan. Oin berriz jutia uste'et dala. Ez jutia oin dotoriaue uste'et dala jutia baiño.
-Kanbiau da ziharo.
-Bai, majo! Holaxe ibilli giñen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-19

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com